

VidesR: «troberen lo cors de Sent Clement en un vas de péra, e l'àncora de-costa éls», 250v1 (traduint *ancorom juxta eum*, 78629).

Apareix, doncs, aviat en català, i no hi és certament més tardà que en castellà, tot i que en aquest predomina una forma d'aspecte fonètic més romànic, amb síncope, *ancla* (ja S. XIII; *RFE* VIII, 13), si bé també s'hi usà *àncora*, des de les *Partidas* (II, xxiv, Acad., p. 264); la conservació de la vocal postònica en la nostra llengua prova, però, que és un cultisme, afiançat més aviat tardanament en lloc del més popular *ferro*, encara usat avui (*AlcM*, § 4; *BDC* XII, 36; XIV, 80, 87), però exposat a malentesos. El ll. *ANCÒRA* era un antic manlleu del gr. ἄγκυρα, però molt assimilat ja des del S. II (a. C.) en què apareix.

DERIV.: *Ancorar* [1780, men., *AlcM*; *DAG*.]; més popular, ja d'antic, *fondejar*. *Ancoratge* [1439]. *Ancorer* [Lab., *DAMen.*] del qual deu ser pres el cast. *ancorel* [1831], però d'aquest sembla haver estat manllevat més tard un cat. *ancorell* (Lab.); *ancorera*; *ancorot*; *ancorot*. *Desancorar*.

Ancorca, V. *DCEC* (1, 201b)

ANCUSA, pres del ll. *anchūsa* 'orcaneta' i aquest del gr. ἄγκυρα id. □ 1.ª doc.: 1803, Belv., Lab.

DERIV.: *Ancusina*; *ancúsic*.

Ancut, V. *anca* *Anda* prep. (dial. val.), alteració del cast. *hasta*, per a la qual, veg. *DCEC* II, 885b33-35 *Anda* 'llitera', *andà*, V. *andes* *Andador*, *andadura*, *andalanga*, V. *anar* + *Andadera* 'oreneta', *ribag.*, V. *oreneta* *Andami*, *-amis*, V. *anar*

ANDANA, 'sèrie de vaixells o d'estrís nàutics' aplicat també (sobretot en les terres de Migjorn) a d'altres objectes o moviments disposats en sèrie, mot comú a gran part de les llengües i parlars de França i de les penínsules i illes ibèriques i itàliques (fr. *andain*, it. *andana*, cast. *andén*, etc.), d'origen incert; les formes catalanes més conegudes probablement són manlleu de l'it. dial. *andana* i potser d'alguna forma mossàrab semblant; la base comuna a totes les llengües romàniques sembla ser *ANDAGĪNE, segurament alteració del ll. ĪNDAGO, -AGĪNIS, que designava un 'cercle o cordó d'homes o arnesos amb què rodejaven la caça' o un 'cordó fortificat per impedir incursions enemigues', d'on sèrie de naus disposades en forma semblant, i altres sèries comparables. □ 1.ª doc.: 1318.

«Tot leyn ho barcha ho altre naveli qui-s meta en lo dit port [de Cotlliure] que --- s'ağa a metre en *andana*, segons que li pertanyerà, sotz pena de 10 s<ous>», segons estatut del Rei Sanxo de Mallorca (*RLR* xxxii, 153), que ja Henri i Alart (*InvLC*; *Jal*, *Gloss. Naut.*, 134a) explicaven «à son rang», «en file, en rangée». Michelot, *Portulaire de la Méditerranée* (1704), explicava que a Portvendres «on range les galères per *andanes*, la proue en mer, ayant un fer du côté de l'Est, et trois amarres à terre de côté et

d'autre». Torna a aparèixer en un doc. de 1325, referent a una «pola», en *Acta Arag. de Finke* (III, 497). I en Muntañer: «l'estol era partit de Pisa, e --- en la ciutat de Bonayre --- hi havia 14 naus grans --- e tot aquest navili l'almirayll féu metre en *andana* davant la palisada de Càller --- e axí aparellà-s, que --- negú dins la palisada no pogués entrar» (cap. 284); altre doc. mall. amb aquesta acc., l'any 1387 (*AlcM*), etc.

Hi ha, però, d'altres accs. ja arrelades en terres del Migjorn: 'conjunt de canyissos per criar-hi cucs de seda i després estendre-hi el capoll obtingut' (Tort., Val., Pego, Sanet, *AlcM*, § 4a, ço que en el Migjorn del Princ. s'aplica a uns canyissos dels fideuers, § 4b); ja OPOu el 1575 parlant dels cucs de seda anomena «los canyifos o *andanes*: tabulata, -orum, cannicia; posar les *andanes* ---» (p. 322), i com que sovint ell posa primer el mot usual a Girona i en segon lloc el de València, així degué fer-ho allí; en terres valencianes, en efecte, on la sericicultura és indústria tan popular i de tan antigues arrels, el mot pertany des d'antic a l'ús més quotidià, familiar, viu i antic de la llengua: «sovint anava / de nit al nou / Bany d'En Çanou --- / feya fer --- letovari --- / yo dich, ausades, / del que hi restava, / que bé-s pagava / de cada *andana* / cert Na Farfana / sa banyadora ---», JRoig (*Spill*, v. 2695, i coment. de Chabàs). Com que avui *andana* se sent molt, generalitzat, *una andana de...* 'una sèrie, un reguitzell de coses' en terra valenciana, comptant-hi l'Horta (oït a Carlet, 1962), donat el vell arrelament local de la indústria dels cucs de seda, per més que en JRoig no hi hagi, en tots cas, al·lusió a aquest, i no s'hi hagi d'excloure un ús fundat en el nàutic, és més probable que es parteixi de les activitats sericícoles.

No hi ha dubte que així mateix *andana* és una part de la part alta de la barraca valenciana, sigui perquè allí hi criïn cucs de seda (*AlcM*, § 5) o per altra cosa; en tot cas consta també l'ús, més al Sud, per a parts de la casa popular, i més sòlida i alta que una barraca: «els *Conills de Portxe* nomenen encara en València als antics velluters o texidors de seda, per tindre el taller regularment en el pòrtxe o *andana*, que diuen els llauradors», MGadea (*T. del Xè I*, 55), que amb això es deu referir a la seva terra d'Alcoi, com sigui que en aquesta ciutat mateixa hi ha el *Tòu de l'Andana* com a nom d'un arc sota el qual passa un carrer (1963). I no sabem si no hi ha també una evolució del mateix més o menys activada per la influència d'*antana* 'tornall' (infra) i d'*andar* variant d'*anar*, en el valor que li donen a Nules de 'subdivisió d'una partida rústica': la de l'*Alcúdia* es divideix en tres *andanes* (la 1.ª, 2.ª, 3.ª *Andana*) i a la dels *Quartals* hi ha també l'*Andana (de) Gavarrà*, etc. (1961).¹ Com que l'*andador* és un funcionari municipal amb la missió de portar anuncis o «veredes» per partides llunyanes, bé pot haver-hi també enllaç amb el sentit de *fer l'andana* «fer una crida el nunci anunciant el funeral d'un difunt i demanant per a ell un parenostre», que darrerament s'aplicava així a Pego (*BDLC* x, 1918, 179; *AlcM*, § 2), però havia estat cosa de Be-